

RODZAJE GŁOSEK

Głoska to najmniejszy to najmniejszy dający się usłyszeć dźwięk mowy.

Głoski dzielimy na:

- **samogłoski** to dźwięki, przy których wymawianiu cały czas słychać pełny dźwięk. Zaliczamy do nich: *a, e, i, o, u, y, ą, ę*.
- **spółgłoski** to głoski, które nie są samogłoskami. Spółgłoski to: *b, c, ch, cz, ć, d, dz, dź, dż, f, g, h, j, k, l, ł, m, n, ń, p, r, rz, s, sz, ś, t, w, z, ź, ż*.

Głoski dzielimy na:

1.

- **dźwięczne** (powietrze, przepływając przez krtani, wprawia w drganie zsunięte więzadła głosowe). Do głosek dźwięcznych należą **wszystkie samogłoski** oraz spółgłoski oznaczone literami: *b, g, d, w, z, ź, ż, dz, dź, dż, m, n, ń, l, ł, r*.
- **bezdźwięczne** (powietrze przepływa przez krtani swobodnie, ponieważ więzadła głosowe są rozsunięte). Głoski bezdźwięczne oznaczamy literami: *p, k, t, f, s, ś, sz, c, ć, cz, ch*.

2.

- **nosowe**, czyli takie, przy których wymawianiu powietrze przechodzi przez nos i usta. Głoski nosowe to: *ą, ę, m, ń, n*.
- **ustne**, czyli takie, przy których wymawianiu powietrze przechodzi tylko przez usta. Do głosek ustnych należą **wszystkie samogłoski i spółgłoski, oprócz: ą, ę, m, ń, n**.

3.

- **twarde**- takie, przy których wymawianiu środkowa część języka nie unosi się ku podniebieniu. Litery oznaczające głoski twarde to: *b, c, d, t, g, h, k, l, ł, m, n, p, r, s, t, w, z, ż oraz dwuznaki dz, dż*.
- **miękkie**- takie, przy których wymawianiu środkowa część języka unosi się ku podniebieniu . Litery oznaczające głoski miękkie to: *ć, ń, ś, ź, j oraz dwuznak dź*.

Uwaga!

W piśmie miękkość spółgłosek oznaczamy:

- kreseczką nad **c, n, s, z, dz** - przed inną spółgłoską oraz na końcu wyrazu, na przykład **ś**rodek, **ź**rebak, pie**ń**, łód**ź**
- literą **i**, na przykład **nie**bo, **ni**kt, lek**ki**, **zi**ma.
- w wyrazach **ni**kt, **zi**ma, lek**ki** litera **i** jest jednocześnie znakiem samogłoski i znakiem zmiękczenia.

Przykład:

b- spółgłoska, dźwięczna, ustna, twarda.

ś- spółgłoska, bezdźwięczna, ustna, miękka.

n- spółgłoska, dźwięczna, nosowa, twarda.

POPRAWNA I STARANNA WYMOWA WYRAZÓW

W codziennych swobodnych i bezpośrednich rozmowach posługujemy się najczęściej językiem potocznym, w którym jest dopuszczalna mniejsza dbałość o staranność wypowiedzi, na przykład w szybkiej wymianie zdań wyraz trzysta możemy wymówić jako [tszysta] (**wymowa staranna**) lub [czszysta] (**wymowa potoczna**). Nie dopuszcza się jednak wymowy *czysta*. Jeżeli nie mamy pewności, jak należy wymówić dany wyraz, możemy sięgnąć do *słownika poprawnej polszczyzny*.

WYMOWA A ZAPIS WYRAZÓW

W języku polskim częste są różnice między zapisem a wymową głosek, ponieważ wymowa jednych głosek może oddziaływać na wymowę głosek z nimi sąsiadujących, np. piszemy **krzak**, a wymawiamy [k**sz**ak].

Niektóre zasady wymawiania polskich głosek:

- jeżeli na końcu wyrazu występuje głoska dźwięczna, to wymawiamy ją jako bezdźwięczna, na przykład **sad**-[sat],
- jeżeli wyraz kończy się głoską nosową **ę**, to można ją wymawiać jako **e**, na przykład **idę** – [ide],
- głoskę nosową **a** na końcu wyrazu zawsze wymawiamy jako **a**, na przykład **idą**- [ida],
- jeżeli w wyrazie sąsiaduje ze sobą kilka spółgłosek, to w szybkiej potocznej wymowie możemy je czasami uprościć (to znaczy nie wymawiać wszystkich głosek) lub wymówić je podobnie, na przykład **drzewo** można wymówić

[*d-rzewo*] lub potocznie [*dż-ewo*], sześćset jako [*sześset*] lub potocznie [*szejsset*],

- jeżeli w wyrazie lub na granicy wyrazów występują w sąsiedztwie dwie spółgłoski, z których jedna jest dźwięczna, a druga bezdźwięczna, to obie wymawiamy dźwięcznie (na przykład **jakby** –[*jagby*], **kosz żyta** – [*koż żyta*]) lub obie bezdźwięcznie (na przykład **krzew** –[*kszef*], **bez snu** – [*bes snu*]).

AKCENT

AKCENT-to silniejsze wymówienie jednej sylaby w wyrazie. Sylabę najsilniej wymawianą nazywamy sylabą akcentowaną. Akcent w języku polskim jest stały, **pada na drugą sylabę od końca**, np. pro-gram.

Wyjątkowo na **3 sylabę od końca** akcent pada w:

- czasownikach w 1 i 2 osobie l. mnogiej czasu przeszłego,
- wszystkich osobach liczby pojedynczej i 3 os. l. mnogiej trybu przypuszczającego,
- większości liczebników zakończonych na **-kroć,- set, -sta**,
np. ty- siąc- kroć, sie- dem- set, czte- ry- sta.
- wyrazach obcego pochodzenia zakończone na **-ika , - yka**,
np. ma- te- ma- ty- ka.

Na **4 sylabę od końca** akcent pada w 1 i 2 os. l. mnogiej trybu przypuszczającego